

ПРИМЕНА СТРУКОВНИХ СТАНДАРДА У ФУНКЦИЈИ МЕНАЏМЕНТА ЗНАЊА ГРАФИЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

Срђан Б. Станојковић¹, Петра Балабан², Јелена Божовић³,

Резиме: Евидентна је неопходност развијања знања унутар организације, било на вертикалном или хоризонталном нивоу пословања. Интелектуална имовина и капитал запослених чине најзначајнији ресурс сваке организације. Имплементација менаџмента знања у основни менаџмент сиситем организације, пружа добру могућност за активно коришћење струковних стандарда. Само активна комплементарност стандарда које је донела Међународна организација за стандардизацију (ISO) и примена гранских стандарда, могу успоставити баланс између потреба окружења, заинтересованих страна и могућности графичке организације. Иако је као ресурс знање невидљиво, своју компетентност оно најбоље приказује кроз успешно пословање и освајање нових технологија, производа и тржишта. Применом струковних стандарда графичка организација себи омогућава израду квалитетних, атрактивних и конкурентних производа, који испуњавају очекивања купаца. Иако је имплементација стандарда добровољна, бенефити при њиховој примени су више него позитивни, обзиром да се стандарди базирају на резултатима науке, технологије и добре пословне праксе. Процес допуне, побољшавања и увећавања знања је непрекидан, што се обезбеђује адекватном применом менаџмента знања у организацији.

Кључне речи: Знање, управљање знањем, стандарди, графичка организација

APPLICATION OF PROFESSIONAL STANDARDS IN THE GRAPHIC ORGANIZATION KNOWLEDGE MANAGEMENT FUNCTION

Abstract: There is a clear need to develop knowledge within the organization, whether at the vertical or horizontal level of the business. The intellectual property and capital of employees make up the most significant resource of any organization. The implementation of knowledge management in the basic management of the organization system, provides a good opportunity for active use of professional standards. Only the active complementarity of standards adopted by the International Organization for Standardization (ISO) and the implementation of industry standards can strike a balance between the needs of the environment, the stakeholders and the capabilities of the graphic organization. Although knowledge is invisible as a resource, it best demonstrates its competence through successful business operations and the acquisition of new technologies, products and markets. By applying professional standards, a graphic organization enables itself to produce quality, attractive and competitive products that meet customer expectations. Although the implementation of the standards is voluntary, the benefits in applying them are more than positive, as the standards are based on the results of science, technology and good business practice. The process of updating, enhancing and enhancing knowledge is continuous, which is ensured by the adequate application of knowledge management in the organization.

Key words: Keywords: Knowledge, knowledge management, standards, graphic organization

1. УВОД

Услов успешности пословања сваке организације јесте разумевање актуелних промена у окружењу као и значај одрживог развоја саме организације (у даљем тексту графичка организација). Уколико је графичка организација свесна свог микро и макро окружења претпоставља се да она има успостављен процес интерних промена којима обезбеђује тржишну конкурентност. Кључни ресурси за наведене активности јесу знање и запослени који поседују и управљају знањем. Сврхисходно управљање знањем подразумева да организација (свесна могућности организационог специфичног

¹ Срђан Б. Станојковић, Висока школа струковних студија – Београдска политехника, sstanojkovic@politehnika.edu.rs

² Петра Балабан, Висока техничка школа струковних студија у Новом Саду, balaban@vtsns.edu.rs

³ Јелена Божовић, Виши организатор за послове стандардизације, Институт за стандардизацију Србије, jelena.bozovic@iss.rs

колективног знања) постане субјект промена на тржишту. Својим експлицитним знањем графичка организација сама иницира промене и на тај начин постаје лидер промена. [1]

У пословању графичке организације која претендује да има (или већ реализује) регионалну и међународну сарадњу, непрестано се савладавају различите пословне препреке као што су:

- Пословно-технолошки јаз,
- Пословни организациони јаз,
- Културолошки јаз,
- Јаз између крајњих тачака. [2]

Јасно је да се приказане препреке могу превазилазити само применом концепта знања кроз процесе неговања људских ресурса као што су: планирање људских ресурса, селекција, социјализација, обука запослених итд. Резултат наведених активности јесте промена свеукупног знања и умећа организације што доводи и до промене „менталитета организације“ и њеног карактера, тј. организација свесно управља знањем. [1]

2. ПОСЛОВНИ ОРГАНИЗАЦИОНИ ЈАЗ

Организациони јаз представља „добровољну тржишну баријеру“, чијим превазилажењем организација добија епитет поузданости у пословању. Како се ради свеобухватијег управљања организацијом Модел концепта знања може интегрисати у било који други систем менаџмента знања (или квалитета), његов програм ће се применити и при превазилажењу организационог јаза. Менаџмент знања иницира усвајање колективног знања организације што треба да резултира успостављањем нове организације пословања. На тај начин се лакше усвајају пословни циљеви графичке организације и превазилази организациони јаз. Наведене промене организације рада, најбоље се спроводе „променом знања и вештина људских ресурса“.

Предлажене промене се реализују кроз три фази и „у осам корака“:

1) Фаза одмрзавања

- Установити осећај хитности,
- Обезбедити посвећеност кроз заједничку анализу и дијагностику проблема,

2) Фаза промене

- Изградити већу коалицију у организацији,
- Развијати ширу заједничку визију,
- Помоћи запосленима да учине промену,
- Консолидовати добитке и правити нове промене,

3) Фаза замрзавања

- Оснажити нове начине деловања и уградити их у промене система и процедура,
- Лидери треба да надгледају, процењују и поспешују промене. [1]

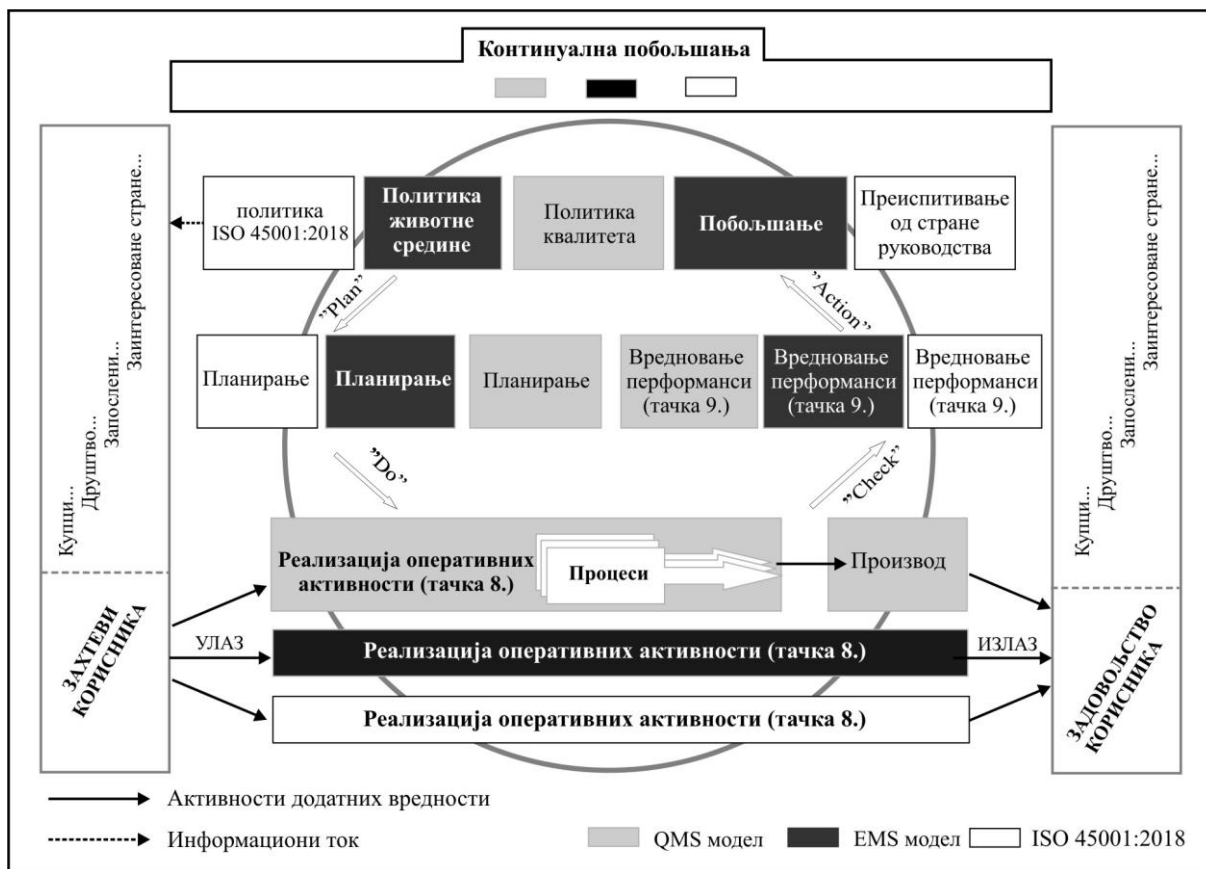
Држећи се концепта управљања знањем и наведених промена ради превазилажења организационог јазу повезују се три комплементарне компоненте организације: људи, технологија и процеси међу њима. Организација из „менаџмента хаоса“ и стихијског пословања прелази на „усклађени менаџмент систем“ са одговарајућим стандардима и прераста у „организацију која учи“. [1,2]

2.1. Превазилажење организационог јазу менаџментом знања

Ради превазилажења организационог јазу неопходно је поседовање „организационе културе“, тј. да графичка организација учини напор и прихвати менаџмент усклађених (општих) стандарда. Данас се подразумева да иза сваке пословне успешности стоји интегрисани менаџмент систем (у даљем тексту IMS) како би се организација даље успешно развијала примењујући „специфичне струковне стандарде“. На тај начин се увећава обим колективног (општег) знања графичке организације.

Први корак у изградњи IMS графичке организације је, примена система квалитета према захтевима стандарда ISO 9001:2015. Тиме се постиже обезбеђење захтевеног квалитета пословања што резултира израду произвора адекватног захтеву купца. Организација мења приступ квалитету: од „контролног приступа ка превентивном“ приступу у начину пословања. На тај начин се квалитет убудуће примењује на све процесе у графичкој организацији.

На слици 1. графички је представљен процесни модел IMS којим се остварује веза са концептом Менаџмента знања графичке организације.

Слика 1. Процесни модел IMS за ISO 9001:2015/QMS, ISO 14001:2015/EMS и ISO 45001:2018. [1,2] (измењено од стране аутора)

Други корак у изградњи ИМС, произилази при реализацији и поштовању захтева стандарда квалитета, што кроз транзицију пословања природно резултира успостављању: менаџмента квалитета у организацији. На тај начин долазе до изражаја „ефективност и ефикасност пословања“ при остваривању активности циљева организације. Успоставља се „процесно пословање“ ослоњено на примену PDCA циклуса и сличних алата квалитета, кроз читав пословни систем организације.

Трећи корак карактерише интегрисање осталих парцијалних пословних стандарда кроз успостављени базни систем „QMS“ као матрицу. На процедуре система квалитета интегришу се: систем менаџмента животном средином - EMS и припадајући стандард (ISO 14001:2015), системи менаџмента безбедношћу и здрављем на раду - ISO 45001:2018, упутство за остваривање одрживог успеха кроз процедуре - SRPS 9004:2018 и слични стандарди неопходни за опште пословање. Наречени захтеви интерно повећавају обим колективног знања графичке организације, док екстерно гарантују квалитет производа и начина рада (подржавају одрживи развој) у односу на кориснике.

Како стандард представља документ за општу употребу са правилима, смерницама или карактеристикама активности, а његов припадајући менаџмент систем (MS) представља „координисане активности за вођење и управљање организацијом применом датих стандарда“, јасно је да се њиховом имплементацијом у пословање прогресивно увећава знање организације. Као што је напоменуто „менаџмент систем знања“ укључује у себе различите менаџмент системе организације: квалитет, заштиту животне средине итд. Евидентно је да је: менаџмент систем организације еквивалент менаџмент систему знања. Док стандард нуди правила „како се нешто ради“, MS представља технологију за спровођење датог стандарда, а сви заједно чине сложени систем „менаџмента знања“ организације. Предочен је пут и начин за превазилажење организационог јаза графичке организације, кроз активности менаџмента знања и општих пословних стандарда. [3,4]

Применом наведених општих стандарда пословања и њихових MS кроз програм менаџмента знања увећава се опште знање организације, мења њена организациона структура и повећава вредност саме графичке организације (слика 1.) Даља надградња пословања иде у правцу имплементације „струковних стандарда“, неопходних за регионалну и међународну експанзију организације. [5]

3. ЗНАЧАЈ СТРУКОВНИХ СТАНДАРДА ГРАФИЧКЕ ИНДУСТРИЈЕ ЗА ПОСЛОВАЊЕ ГРАФИЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

Струковне стандарде који се односе специфично на графичку индустрију развијају различите организације према својим потребама и могућностима. Наведени стандарди називају се гранским стандардима, док са друге стране постоје и стандарди које је донела Међународна организација за стандардизацију (ISO), а који представљају стандарде развијене, усаглашене и усвојене на међународном нивоу. Чест је случај да управо развијени грански стандарди постају међународни стандарди јер су стручњаци из струке препознали да је од међународног интереса да наведени стандарди постоје као међународни, чиме постају доступни широј јавности.

Примена међународних стандарда је у основи добровољна, али су користи вишеструке, при чему су само неке од њих: међусобно разумевање на глобалном нивоу, размена идеја, постизање оптималног нивоа уређености, равноправне могућности

појединаца, посебно оних који спадају у групу малих и средњих предузећа, могућности унапређења пословања, раст и развој, повећање задовољства корисника и друго.

У раду међународног техничког комитета задуженог за развој међународних стандарда из области графичке технологије активно учествују представници из 21 земље, док овај технички комитет има представнике из 24 земље који учествују као посматрачи. Предмет рада техничког комитета обухвата „стандардизацију у области штампе и графичких технологија, при чему су укључене све фазе процеса где се графички елементи (слике, текст итд) стварају, слажу, повезују и коначно испоручују, електронски – као дигитални производи или физички – преношењем штампарске боје, тонера и других материјала на штампарске подлоге. Такође, овим стандардима се утврђују и терминологија, визуелна процена изгледа и квалитета производа, размена података, контрола процеса, управљање, оцењивање усаглашености, утицај на животну средину, као и захтеви за испитивање сродних материјала, опреме и система. [6]

У Институту за стандардизацију Србије недавно је основана национална Комисија за стандарде и сродне документе из области графичке технологије чији је задатак да на националном нивоу преузима, доноси и развија српске стандарде из ове области, а све у циљу праћења развоја ове гране привреде на међународном нивоу и унапређивања на националном нивоу.

Поред приближно 100 стандарда који ће у будућности бити преузети, како превођењем на српски језик, тако и проглашавањем на енглеском језику, чланови националне Комисије једногласно су се сложили да је за почетак неопходно превести и усвојити термилошке речнике како би се даља комуникација у оквиру струке обављала једноставније и неометано.

Примена наведених струковних стандарда у одређеној графичкој организацији унапредиће управљање знањем, јер ће тиме све интерне заинтересоване стране „говорити истим језиком“, а поред тога, комуникација са екстерним заинтересованим странама, које примењују исте стандарде, постаће лакша и боља. На слици 2, ради илустрације, представљен је пример синергије струковних термилошких стандарда и увећање вредности менаџмента знања графичке организације.

ГРАФИЧКА ИНДУСТРИЈА И ИСО СТРУКОВНИ СТАНДАРДИ			
		Ознака српског стандарда	Графичка технологија Речник
	Пројектовање и обликовање графичког производа	SRPS ISO 12637-1	Део 1: основни термини
PRE PRESS	Фаза припреме и израде штампарске форме	SRPS ISO 12637-2	Део 2: термини о припреми за штампање
PRESS	Фаза штампања	SRPS ISO 12637-3	Део 3: термини о штампању
POST PRESS	Фаза графичке дораде	SRPS ISO 12637-4	Део 4: термини о графичкој доради

Слика 2. Синергија струковних стандарда и увећање вредности менаџмента знања графичке организације [7]
(измењено од стране аутора)

Поред термилошких стандарда у области графичке технологије, велики је број и оних који се односе на најновија технолошка достигнућа када су у питању методе оцењивања усаглашености, квалитет производа, захтеви за безбедност, заштиту животне средине и друго. С тим у вези, анализом низа различитих струковних стандарда, графичка организација може да прилагоди менаџмент знања својим потребама и могућностима, да искористи постојећа знања и искуства и примени само оне струковне стандарде за које сматра да ће утицати на унапређење пословања.

Онака међународног стандарда	Наслов међународног стандарда
ISO/CD 20616-1.2	<i>Graphic technology – File format for quality control and metadata – Part 1: Print requirements exchange (PRX)</i>
ISO/CD TS 19303-1	<i>Graphic technology – Guidelines for Schema Writers – Part 1: Packaging printing</i>
ISO/AWI 22067-1	<i>Graphic technology – Environmental statement criteria and parameters for printed products – Part 1: Printing of packaging</i>
ISO/FDIS 19301	<i>Graphic technology – Guidelines for Schema Writers – Template for colour quality management</i>

Табела 1. Изабрани актуелни пројекти стандарда из области графичке технологије на међународном нивоу [7]
(измењено од стране аутора)

Као пример, у табели 1, наведени су само неки од најновијих пројеката струковних стандарда у области графичке технологије.

4. ЗАКЉУЧАК

Са аспекта графичке организације, а када је у питању примена струковних стандарда, неходно је пратити и учествовати у развоју стандарда, како националних, тако и међународних, ради што бољег коришћења ресурса и адекватнијег менаџмента знања. На тај начин се пословање организације усаглашава са светским трендовима, примењују се актуелне технологије што све позитивно утиче на тржишну присутност и конкурентност организације.

5. ЛИТЕРАТУРА

- [1] Ђорђевић-Бољановић Ј. (2009) *Менаџмент знања*, ДАТАСТАТУС, Београд, стр. 5-23., 28-41., 42-58.
- [2] Хелета М. (2010) *Модел изврности и интегрисани менаџмент системи*, Завод за уџбенике Београд, стр. 46-56, 93-126, 173-185.
- [3] Хелета М. (2012) *Пројектовање менаџмент система квалитета*, Универзитет Сингидунум, Београд, стр. 19-35.
- [4] Поповић П. (2010) *Акредитација и оцењивање усаглашености*, Универзитет Сингидунум, Београд, стр. 11-20, 27-33
- [5] Станојковић С. Б. (2015) *Графичка амбалажа и квалитет*, ВШСС Београдска политехника, Београд, стр. 64.
- [6] *International Organization for standardization. Business Plan ISO/TC 130.* (2006). Преузето 22. децембра 2019. са <https://www.iso.org/committee/52214.html>

[7] Божовић Ј. (2019). *Стандардизација у области графичке технологије*. Зборник радова петог научно стручног скупа са међународним учешћем „ПОЛИТЕХНИКА“, Београд, стр 475.